

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-35>

**COMMUNICATIVE TACTICS OF ACCUSATION AS ONE
OF THE WAYS OF IMPLEMENTING A STRATEGY
OF DISCREDITATION**

**КОМУНІКАТИВНА ТАКТИКА ЗВИНУВАЧЕННЯ ЯК ОДИН
ІЗ ПРИЙОМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДИСКРЕДИТАЦІЇ**

Cheberiak A. M. Чеберяк А. М.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Roman and
German Philology Department
Rivne State University of Humanities
Rivne, Ukraine*

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської
філології
Рівненський державний гуманітарний
університет
м. Рівне, Україна*

Стратегію дискредитації розуміють як макромовленнєвий акт, який реалізується у рамках певної мовленнєвої культури та є одним із видів потенційно конфліктної взаємодії [2, с. 27]. Він ґрунтується на підриві довіри до мовця, применшенні його авторитету, акцентуації його негативних якостей чи вчинків, поширенні негативної інформації про нього, формуванні його негативного іміджу в очах громадськості, заподіянні йому моральної, психічної, емоційної шкоди, що експлікується відповідними вербальними засобами. Стратегія дискредитації передбачає різкий тон висловлювань і оцінок в експліцитному плані тексту, що відображається у категоричності негативно-оцінних висловлень стосовно об'єкта дискредитації. Дискредитація завжди спрямована на мінімізацію, а подекуди навіть деструкцію мовної особистості адресата; в її основі – цілеспрямований та усвідомлений характер мовних дій.

Як зауважує І. Алексеева, «дискредитація передбачає імплементацію в умовах публічності, бо характеризується спрямованістю на реакцію спостерігачів, і тому наносить шкоду соціальному обличчю адресата» [1, с. 22]. Так, комунікатору необхідно підірвати авторитет, применшити статус і навіть принизити об'єкт дискредитації, і одночасно зробити це применшення гідності переколивим для аудиторії. Задля досягнення цієї мети автор використовує характерне для стратегії дискредитації протиставлення ВОНИ – МИ. В групу МИ автор зараховує себе і читачів, ставлячи їх на один бік з собою проти об'єкта дискредитації. Група ВОНИ негативно оцінюється автором, викривається перед аудиторією шляхом апеляції до її думок, почуттів, емоцій, дій. Тактики, які лежать в

основі реалізації стратегії дискредитації, об'єднані спільною ідеєю «вираження негативної оцінки».

Об'єктом нашого дослідження стала комунікативна тактика звинувачення, матеріалом дослідження слугували статті про колишнього прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона, розміщені на інтернет-сторінці видання The Guardian (<https://www.theguardian.com/international>). Після звинувачень у брехні Борис Джонсон став об'єктом жорсткої критики журналістів, які для вияву негативної оцінки діяльності політика використали типові засоби стратегії дискредитації.

Тактика звинувачення у стратегії дискредитації є однією з провідних. Звинувачення – це мовленнєва дія оцінного впливу, яка спрямована на почуття співрозмовника і належить до сфери соціально-правової оцінки поведінки. Звинувачення передбачає покладання провини на об'єкт оцінки за скоєння ним певної дії, злочину, порушення певних норм і законів, встановлених у суспільстві, а також розкриття, виявлення його негативних намірів, якостей. Тактика звинувачення надає можливість автору пов'язати негативні дії з особою, що їх здійснила, а також «оприлюднити» цю негативну інформацію, супроводжуючи її аргументами і фактами. Адресант виражає своє негативне ставлення до вчиненої дії, роблячи акцент на відповідальності адресата. Мотив засудження завжди присутній у звинуваченні, адресант впевнений, що дії, які виконує об'єкт звинувачення, є поганими, шкідливими для суспільства. З огляду на це, суб'єкт звинувачення більшою мірою відчуває свою правоту, оскільки вважає, що оточення підтримує його оцінку.

Звинувачення є особливо ефективним, здатним змінити ставлення читача до об'єкта дискредитації, якщо воно є соціально значущим, актуальним та відповідає емоційному переживанню адресата. Персуазивність звинувачення виражається в свідомому, навмисному впливові на когнітивно-ментальну сферу читача. З іншого боку, негативні оцінки досягають сприйняття тих осіб, які піддаються звинуваченню, і тим самим завдають їм моральної шкоди.

Експліцитне звинувачення характеризується вживанням особливого шару лексики, в лексичному фоні якої є семантична доля «делікту»:

So Johnson is left to rage against the dying of the light. He will not go gentle into the night. He let it be known that Sunak double-crossed him. But really no one cares. He has been exposed as the charlatan and the fraud he is (The Guardian, 12/06/2023).

Автор висловлює свою зневажливу оцінку політика, називаючи його шарлатаном і злочинцем (the charlatan and the fraud he is). Така публічна оцінка діяльності екс-прем'єра покликана знизити комунікативний статус адресата звинувачення.

There is no crisis at Westminster so serious that it cannot be made to look trivial by the inclusion of Boris Johnson. And there is no scandal involving Johnson that cannot be explained, partially or wholly, by his lies.

A former prime minister turned his back on truth and put himself in contempt of parliament. Johnson lied because he had broken the rules that most other people observed during the pandemic, often at significant personal cost. He lied because he felt no duty of submission to rules imposed by his own government or any other authority. He lied because breaking rules and refusing to admit it had been a reliable method of self-advancement throughout his life, propelling him all the way to Downing Street. He lied because that is what he always does (The Guardian, 14/06/2023).

Нанизування конструкцій з дієсловом *to lie*, анафоричний повтор у поєднанні з паралельними конструкціями вказують на безвідповідальність політика та його привілейоване ставлення до правил, створюють особливий негативний тон висловлювання та посилюють аргументативний вплив на аудиторію.

Звинувачення шляхом апеляції до авторитету передбачає негативну оцінку об'єкта дискредитації через посилення на видатних/відомих або значущих для адресата осіб, інституцій тощо:

His character flaws have been well documented, Max Hastings, his former editor at the Daily Telegraph, commented just before Johnson became prime minister: "There is room for debate about whether he is a scoundrel or mere rogue, but not much about his moral bankruptcy, rooted in a contempt for truth" (The Guardian, 11/06/2023).

Таке звинувачення покликане зробити очевидним негативні моральні якості об'єкта дискредитації та дозволяє автору заручитися підтримкою третіх осіб, що робить його звинувачення більш обґрунтованим.

As a master of public manipulation Boris Johnson has ruined Britain's place in the world. Even before the Brexit referendum and Johnson's ascent to the cabinet and Downing St, Matthew Parris, a former Conservative MP, warned: "There's a pattern to Boris's life ... It's the casual dishonesty, the cruelty, the betrayal; and beneath the betrayal, the emptiness of real ambition; the ambition to do anything useful with office once it is attained" (The Guardian, 11/06/2023)

Наступний приклад демонструє непряме звинувачення у корупційній діяльності через натяк. Автор використовує маніпулятивний прийом узагальнення, генералізації прибічників власної точки зору (*not a single member of his family or supposed friendship group*), а імпліцитна оцінка знаходиться у контексті.

The main question left hanging is how such a man ever reached a position of power for which he was obviously unfit. What sickness in British politics produced the hallucination of merit in Johnson's candidacy for No 10? What

did he ever believe in, apart from himself? There is not a single member of his family or supposed friendship group who would even dream of claiming he got into politics for public service. (The Guardian, 14/06/20223).

Імпліцитне звинувачення шляхом опису ситуації, яка склалася в результаті дій, вчинків, слів звинуваченого покликане дискредитувати та продемонструвати читачам неспроможність чинного політика.

He's gone. Again. Ducking and swerving, crashing and picking himself up, Boris Johnson is a political wrecker. He smashed David Cameron's leadership with his mendacious Brexit campaign, and then returned it to smash Theresa May. When he won and reached Downing Street, he made it a music-hall turn. The government was reduced to a shambles over Partygate, and was found to have broken the law during lockdown.

Johnson is a mess quite unsuited to high office. He brought discredit to Downing Street in the eyes of the world, and those who worked with him and knew him best told him a year ago that he had to stand down (The Guardian, 13/06/2023).

Отже, аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок, що тактика звинувачення у межах стратегії дискредитації здатна здійснювати мовленнєвий вплив через арсенал мовних засобів, що супроводжуються різноманітними оцінними конотаціями, які формують у читача відповідне негативне ставлення.

Література:

1. Алексеева І. О. Конфронтаційні тактики міжособистісного конфлікту (на матеріалі англомовної комунікації). *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 21–30.
2. Славова Л. Л. Мовна особистість у сучасному американському та українському політичному дискурсі: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.17. Київ, 2015. 36 с.